

گزیده‌های از گزارش‌های معلمان پژوهنده

دبیر خانه معلم پژوهنده پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

به کوشش دکتر سیما ویسی نژاد

(۱)

«راه‌های جذب، تداوم و استمرار و مشارکت دانش‌آموزان دبستان فاطمه‌الزهراس (س) به شرکت در نماز جماعت آموزشگاه، سازمان آموزش و پرورش استان همدان، ناحیه یک، ۱۳۸۶. سهیلی، مهنوش؛ نظریان، ناهید

چکیده: نماز به عنوان ستون دین تلقی شده و معیار و ملاک ارزش آدمی و قبولی کلیه اعمال و فرایض دیگر است. عبادت رمز کمال آدمی است. با توجه به اهمیت نماز سعی نمودم عوامل موثر در توسعه و افزایش انگیزه دانش‌آموزان به نماز را بررسی نمایم، و در مدرسه فاطمه‌الزهراس (س) یک که در حاشیه شهر همدان واقع است، به اجرا در آوردم.

با توجه به آثار حیات‌بخش یاد خدا، قرآن کریم در موارد فراوانی مؤمنین را به یاد خدا فراخوانده و به مداومت در آن امر فرموده است تا مؤمنین با آن آب حیات قلوب و دل‌های خویش را سیراب و از آثار پرخیز و برکت آن برخوردار گردند. نماز بهترین و بیشترین درجه اطمینان و امنیت را به دل و روح آدمی می‌بخشد.

اکثر جوانان و نوجوانان، این دوره را در مرکز آموزشی می‌گذرانند. توجه به این فرضیه مهم، دادن آموزش و شناخت لازم به دانش‌آموزان و اقامه نماز در مدارس وظیفه و امری خطیر می‌باشد که لازم است عناصر مؤثر در جذب دانش‌آموزان به نماز در مدارس شناسایی، تا بدین وسیله و با لحاظ نمودن موارد مربوطه بتوانیم گام مؤثری را در جذب دانش‌آموزان آموزشگاه خود به نماز برداریم.

وضعیت موجود:

این مدرسه از مدارس محروم واقع در حصار مطهری شهر همدان است. آموزشگاه ۱۵۴ نفر در یک شیفیت دانش آموز دارد. نمازخانه آموزشگاه شباهتی به نمازخانه نداشت. در ابتدای سال تحصیلی مشاهده نمودم دانش‌آموزان تمایلی به حضور در نماز جماعت ندارند. از مجموع ۷۷ نفر دانش‌آموز پایه سوم تا پنجم این مدرسه، ۳۵ نفر در نماز حضور داشتند و دارای روحیه کسل و دور از شئونات یک نمازگزار واقعی شاد و آرام در نمازخانه به عبادت می‌پرداختند. در تلفظ ارکان نماز مشکل داشتند. ابتدا نمازخانه را تجهیز نمودیم.

سوال مهم این بود که چگونه دانش‌آموزان را به شرکت در نماز جماعت تشویق کنیم.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۱)

اطلاعات اولیه از سه گروه شورای مدرسه، کارشناسان و مسئولان ستاد اقامه نماز استان، آموزش و پرورش و دانش‌آموزان جمع کردم. عوامل مؤثر در بی‌انگیزگی و دل‌زدگی دانش‌آموزان ناشی

از متغیرهای زیر بود.

تداخل کلاس‌های فوق برنامه

بازنگ نماز، جنبه‌های اجبار به شرکت در نماز، عدم تجهیز نمازخانه، عدم شباهت آن به نمازخانه، برخورد نامناسب و ناآگاهانه اولیاء مدرسه با دانش‌آموز هنگام نماز، عدم پابندی اولیاء به امر نماز، عدم صداقت در رفتار و گفتار برخی از مربیان، ارتباط با همسالانی که تقید دینی ندارند.

در نتیجه‌گیری از اطلاعات بدست آمده نظرات اولیاء مدرسه و دانش‌آموزان و مطالعات کارشناسی شده، ماحصل رد نظرات دانش‌آموزان بی‌رغبت و بی‌انگیزه نسبت به نماز سه عامل تأثیر خانواده، مدرسه و جامعه در بروز مشکلات تربیتی مطرح بود.

انتخاب راه‌حل موقتی:

۱- دعوت از امام جماعت ۲- واگذاری مسئولیت‌های مربوط به نمازخانه به شورای دانش‌آموزی ۳- تقلیل مسئولیت‌های مربوط به نماز که به مربی پرورش مربوط بود

۴- تجهیز و استفاده بهینه از امکانات فیزیکی موجود در نمازخانه ۵- تبلیغات جدید

۶- تعطیل کردن نماز جماعت در یک مقطع زمانی در مدرسه ۷- شرکت مسئولان و کادر آموزشی در نماز.

از طرف گروه‌های همیار مدرسه، اقداماتی بدین شرح انجام شد: اجرای نمایش تصویری قرائت نماز، استفاده از راهبرد استماع و مشاهده از طریق تلویزیون، گروه‌بندی دانش‌آموزان از طریق سرگروه‌ها، اهدای جانماز و چادر به برخی دانش‌آموزان، تصحیح غلط‌های نماز، رفع و جلوگیری از شرم‌زدگی و خجالت دانش‌آموزان.

تغییراتی که در فرایند اجرای همین طرح به آن پرداختیم: ۱- طراحی سناریوی آموزش منظم ۲- دیدار با مسئولین و کارشناسان متخصص.

اجرای راه موقت:

الف: تشکیل کلاس‌های آموزشی شاد، خلاق و ترتیب دادن مسابقات جذاب توسط روحانی ب: اجباری نبودن شرکت دانش‌آموزان در این کلاس‌ها

ج: تشکیل گروه‌هایی به عنوان پیک‌های معطر که مسئولیت‌هایی چون زیباسازی نمازخانه، بخش اذان و تکبیر گوئی و تهیه CDهای آموزشی نماز را به عهده داشتند.

د: تشکیل گروه‌هایی با عنوان پیک‌های سبز که مربیان آموزشگاه بودند و مسئولیت شفاف‌سازی و اطلاع‌سازی همراه با تشویق و ارایه راه‌های جذاب را به عهده داشتند.

هـ:

تشکیل شورای

اجرایی غیرآموزشی (پیک‌های

سفید) که شامل مدیر، معاون و مربی پرورشی و نماینده انجمن اولیاء و مربیان هر کلاس و اعضای شورای دانش‌آموزی مدرسه‌های مجاور به عنوان مرتب‌ترین.

اجرای راه‌حل‌ها:

پیک‌های معطر مسئولیت بصورت دوره‌ای و هر دو هفته به اجرا درآمد. سازماندهی دانش‌آموزان به عهده مربی پرورشی بود. پس از گذشت ۳ ماه از اجرای طرح جذب مشارکت دانش‌آموزان به نماز جماعت، دانش‌آموزان و مربیان و مسئولان فعالانه و با علاقه شرکت نمودند.

تجدید نظر و نظارت بر طرح:

دانش‌آموزان سال سوم بیشتر از سال چهارم و پنجم به شرکت در نماز جماعت علاقه نشان دادند.

رهیافت‌ها:

پس از رفع مشکلات، مسائلی که موجب خشنودی و نگرش مثبت دانش‌آموزان شده بود و سبب حالت‌های خوش‌آیند گردید: استفاده از تهیه مناسب، نصب پرده‌های جذاب، تراکت‌های خواندنی، استفاده از نقاشی و نوشته‌های زیبا، روی دیوار نمازخانه نصب شد. قرار دادن جاکفشی و مراسم گلاب‌پاشی، قرائت دعا‌های پس از نماز، توزیع نقل و شکلات پس از نماز، برگزاری اردوهای زیارتی برای دانش‌آموزان، تشکیل شورای اقامه نماز دانش‌آموزی، بیان داستان‌های قرآنی و احادیث در خصوص نماز و اجرای نمایش، دادن لوح تقدیر به خانواده‌هایی که مشوق دانش‌آموزان بودند، تاثیر مثبت شعرهای سروده شده در جشن نماز، مصاحبه با حاج آقا حسینی امام جماعت شیفت مخالف، مصاحبه با دانش‌آموزان، شرکت فعال معلمان در نماز جماعت و تاثیر آن در هر سه پایه، برپایی جشن عبادت و... باعث ترغیب دانش‌آموزان به نماز جماعت گردید.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۲):

پرسشنامه ۹ سؤالی را طراحی نموده و به هفتاد نفر از دانش‌آموزان پایه سوم و چهارم و پنجم ارایه گردید و پاسخ داده شد. عواملی مانند خوشرویی و خوش خلق بودن روحانی، در ترغیب به نماز جماعت مؤثر بود. نظر اولیاء مدرسه و خانه نسبت به ادای فریضه نماز و افزایش رغبت دانش‌آموزان مثبت بود.

بد، اتلاف زمان.

انتخاب راه حل جدید موقت:

استفاده از مذاکره، قدرت و اختیار رسمی، نرمش و مدارا، چانه زنی، آموزش بین گروه‌ها، استفاده از آموزش درون گروهی، توسل به اهداف مشترک، استفاده از روابط غیررسمی، تغییر روابط رسمی، احترام متقابل، ایجاد هماهنگی، گردش یا جابه‌جایی تعارض، هوشیاری در برابر شایعه، استفاده از مقررات اجتناب

اجرای راه حل جدید موقت:

یک تیم از همکاران، موضوعات مناسب تهیه شد. آموزش بین گروهی با هدف بالا بردن اطلاعات و شناخت دانش آموز در مورد خود و دیگران به کار گرفته شد. موضوعاتی که در جلسات آخر مطرح نمودم شامل: ارتباطات صحیح با دیگران، گفت‌و شنود مؤثر، رعایت حقوق دیگران، مشکلات ارتباطی خود، من کیستم، ویژگی‌های دوره جوانی، مراحل نیاز انسان و راه‌های رفع آن، وحدت و نتایج آن در کشور بود.

پس از بحث گروه‌ها می‌بایستی گزارش فعالیت خود را به شکل‌های مقاله، روزنامه دیواری، ماکت، مجله، رسم نمودار یا جدول و روش‌های ابتکاری هر گروه ارائه کرد و در بولتن کلاسی یا علمی مدرسه نصب می‌شد.

حدود ۴ ماه طول کشید تا نگرش دانش آموزان تا حدی تعدیل شود. پس از این مدت یک جلسه رسیدگی به مشکلات کلاسی با حضور مدیر، مشاور و مربی پرورشی تشکیل شد. این جلسه با توجه به رویکرد حل مسئله بدون ضایع کردن حق فرزندان جانباز انجام می‌گرفت و سعی می‌شد با هدایت جلسه به رعایت حقوق هم ادامه یابد و مشکلات توسط مدیر رفع شود. اجرای اردو نیز با توجه به رویکرد استفاده از روابط غیررسمی در رفع تعارض انجام شد.

در نتیجه دانش آموزان براساس نگرشی صحیح، مشکل رفتار خود را تغییر دادند. بطور کلی وظیفه مسئولان، هدایت تعارض‌ها در جهت بهبود و موفقیت می‌باشند. آموزش حل تعارض، به کمک همکاران تعارض را از بین می‌برد. می‌توان برای آموزش حل تعارض از مشاور با استفاده از منابع روان‌شناختی - اجتماعی و از مربی پرورشی کمک گرفت همچنین از معلم جامعه‌شناسی با استفاده از علم حقوق، این نوع تعارض‌ها را مرتفع نمود.

کلید واژه: تعارض / دانش آموز / اول متوسطه / دبیرستان شاهد غفاری / ایجاد سازگاری / استان اصفهان / راه حل تعارض

(۳)

«راه کارهای افزایش علاقمندی دانش آموزان پایه اول دبستان ائمه اطهار (ع) به درس قرآن و انس با آن»، اقدام پژوهی برنامه دهم معلم پژوهنده، وزارت آموزش و پرورش سازمان آموزش و پرورش استان قم، اداره آموزش و پرورش ناحیه ۳، ۱۳۸۶.

عباسی، زهره

چکیده: تعلیم و تربیت ارزشمندترین و مهمترین وظیفه آدمی به شمار می‌آید. بهترین و کامل‌ترین برنامه تربیتی از سوی پروردگار به پیامبر (ص) نازل گردیده و در قرآن کریم جمع‌آوری و در اختیار ما قرار داده است. از آنجا که انسان موجودی است چند بعدی و برای رشد و

روش‌های گردآوری اطلاعات:

مشاهده، بحث با دانش آموزان جهت پیدا کردن علل اختلاف و تعارض، استفاده از اطلاعات مدیر، مشاوره با مربی پرورشی.

بیان مسئله در کلاس مطالعات اجتماعی:

با توجه به اینکه مدرسه ما به عنوان دبیرستان شاهد غفاری مورد توجه مردم است، مشکلاتی مانند وضعیت دانش آموزان کلاس اول متوسطه وجود دارد که دو گروه مخالف را تشکیل می‌دهند. گروه اول دانش آموزان عادی معدل بالا و گروه دوم فرزندان جانبازان جنگ تحمیلی که تعارض بین گروهی آنها گاهی فعالیت‌های معمولی کلاس را مختل می‌کرد. از جمله مشکلات بالا رفتن میزان تعارض و پرخاشگری بین دانش آموزان، تحقیر شخصیت یکدیگر، دعوا و بحث در کلاس، برچسب زدن به همدیگر، ایجاد تنش در معلمان و دانش آموزان و شکایت مداوم آنها از نظر همدیگر، عدم پیشرفت تحصیلی و ایجاد مانع برای این امر است.

گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن:

در ابتدا مشکل را در شورای معلمان مطرح نمودم و از نظرات آنها بهره‌مند شدم. بطور کلی همه همکاران در دو دسته بودن دانش آموزان کلاس توافق داشتند که گروه‌ها دارای ویژگی‌های زیر هستند: گروه اول درصد موفقیت بالا در درس و گروه دوم نسبتاً پایین. گروه اول وضع مالی متوسط به بالا، وضع ظاهر بهتر، مورد توجه مشاوران، از دید مربی پرورشی فعالیت غیردرسی بالا دارند، مشکلات خانوادگی کمتر، اعتماد به نفس بالاتر، مورد حمایت خانواده، داشتن برنامه‌های تفریحی مختلف و شاداب‌تر هستند و گروه دوم کاملاً برعکس گروه اول می‌باشند.

با نظر معلمان گروه دوم حقوق خود را ضایع شده می‌دانست و گروه اول، گروه دیگر را مانع پیشرفت خود می‌دانستند و نوعی کم‌بینی و مقابله از سوی گروه دوم و خودخواهی و غرور از گروه اول اعمال می‌شد و آنها را وادار به کارهایی می‌کرد و در نتیجه بحث و دعوا و ناسازگویی و سخنان خشن و نادرست نسبت به هم، گوشه‌گیری، اهمیت ندادن به درس و مدرسه و... با بررسی‌ها مشخص شد آنها در سال‌های قبل متعارض پنهان داشته‌اند، رفتار ما مسئولان نیز در تشدید مسئله بسیار مؤثر بود.

علت‌یابی برای مشکل:

۱- مشکلات مالی و نیاز به محبت ۲- اختلاف رفتار معلمان با دو گروه ۳- عدم آگاهی از مسئله دینی دانش آموزان ۴- اختلاف در نگرش خانواده به فرزند ۵- میانجی‌گری نادرست مسئولان ۶- اختلاف در پیشرفت تحصیلی ۷- اختلاف در توجه به فعالیت‌های غیردرسی آنها ۸- اختلاف در اعتماد به نفس ۹- ترغیب‌های محیطی برداشت‌های غلط اجتماعی

مشکلات به وجود آمده:

شرکت نکردن در فعالیت‌های گروهی، افت تحصیلی، منفعل شدن بعضی از فرزندان جانبازان، پرخاشگری، توهین به شخصیت همدیگر، سرایت به کلاس‌های دیگر، ایجاد حس برتری طلبی در گروه اول و حس خودکم‌بینی در گروه دوم، جلوگیری از موقعیت معلمان در استفاده از فرصت‌ها، ایجاد بحران در عدم موقعیت‌ها و هدف‌های درسی و تربیتی، یادگیری خصلت‌های

همچنین اقدامات دیگری مانند: برگزاری مسابقات اقامه نماز، طرح سؤالاتی در مورد احکام نماز در بین دو نماز، ارتباط با اولیاء جهت آشنایی با وضعیت تغییر رفتاری در منزل، بررسی رفتارهای آموزشی و انضباطی جهت اثرات نماز، ارائه فرم نظرسنجی و سیاهه رفتار (ارزیابی سبزی) و ثبت هفتگی آن توسط دانش آموزان، برپایی جشن معنوی تکلیف و ارزیابی نتایج آن است. نتایج نشان داد: موارد زیر در جذب دانش آموزان و ترویج فرهنگ نماز در مدارس مؤثر است:

- ۱- نگرش مثبت اطرافیان به فرایض دینی و مذهبی
- ۲- شرکت اطرافیان در نماز جماعت
- ۳- وجود امام جماعت روحانی و حضور مربی امور تربیتی
- ۴- ارائه الگوی عملی از زندگی عبادی پیشوایان معصوم
- ۵- استفاده از تجارب خوشایند برای آموزش و اجرای ارزش‌های مذهبی

پیشنهاد شده است:

- ۱- پیش‌بینی زمان مناسب جهت اقامه نماز جماعت ۲- شرکت مستمر و همراه با علاقه معلمان ۳- داشتن امام جماعت و روحانی خوش اخلاق ۴- برگزاری اردوی زیارتی - سیاحتی ۵- رعایت بهداشت نمازخانه، زیباسازی فضا ۶- استفاده از جاذبه‌های صوتی و کلامی ۷- تکتیر و تهیه نشریات و... ۸- راه‌اندازی سایت‌های مذهبی جهت پاسخگویی به سوال‌ها ۹- شرکت مسئولان در نماز ۱۰- شناسایی سازمان، نهادها که در تهیه امکانات با مدرسه همکاری می‌کنند ۱۱- استفاده از جشن‌ها و مراسم‌های مذهبی مناسب و ملی و همسو کردن آن با اهداف نماز ۱۲- کمک به خویشتن‌سازی دانش آموزان و...

خانواده‌ها دقت نظر در دوستی‌های فرزندان با خویش و دوستان داشته باشند و روش الگویی مناسب برای آنها باشند. مسئولان، استفاده مطلوب‌تر از ابزار اردوهای زیارتی و سیاحتی و برنامه‌ریزی منظم و دقیق داشته باشند.

کلید واژه: نماز جماعت / راه‌های جذب به نماز / مدرسه فاطمه الزهرا (س) / استان همدان

(۲)

«بررسی راه‌حل‌های رفع تعارض بین دو گروه دانش آموزان کلاس اول دبیرستان دخترانه شاهد غفاری و ایجاد سازگاری و تعامل بین آنها» وزارت آموزش و پرورش، آموزش و پرورش ناحیه دو اصفهان، دبیرستان دخترانه شاهد غفاری، ۱۳۸۶. سیدسجادی، عصمت

چکیده: تعارض واقعیتی است که بشر در طول تاریخ با آن آشنا بوده است. اما به دلیل عدم مدیریت صحیح، بیشتر تعارضات به ستیزه‌جویی و دشمنی مبدل شده است. امروزه جوامع بشری به علت پیشینه ناخوشایندی که از تعارض دارند، به آن بعنوان یک پدیده منفی می‌نگرند. تعارض به علل گوناگون بین افراد و گروه‌ها ظاهر می‌شود. تفاوت‌های ادراکی، شخصی، اعتقادی، سیاسی، عقلی و حتی فیزیکی افراد از یک سو و استنباط‌های مختلف در مورد هدف‌های فرد، سازمان و جامعه از سوی دیگر، تعارضات گوناگون را در محل‌های کار دسته جمعی از جمله مدارس به وجود می‌آورد.

سلامت خویش نیاز دارد که در تمامی ابعاد وجودی خویش به حد کمال نزدیک تر شود. بدون شک انس با قرآن، این کتاب زندگی را که سرچشمه فیض جمال و کمال الهی است و گلزارش با گل‌های متنوع به زندگی انسان صفا می‌بخشد، می‌تواند نیازهای آدمی را تأمین نماید. از این برنامه‌های درس قرآن در مدارس از جمله پایه‌های اولیه تحصیلی در راستای همین هدف طراحی شده‌اند. تجربیات و تحقیقات انجام شده در مدارس نشانگر آن است که مسئله آموزش قرآن از وضعیت مطلوب برخوردار نبوده است. باید توجه داشت که از دامن خانواده و مدرسه می‌توان بستری را فراهم نمود تا کودکان به قرآن علاقه‌مند شوند و با آن انس بگیرند و همچنین کلاس اول در مقطع ابتدایی یکی از نمونه‌هایی است که در آموزش و ایجاد علاقه به قرآن در دانش‌آموزان پاک‌فطرت، نقش بسزایی را ایفا می‌کند.

توصیف وضع موجود (شواهد ۱):

در سال تحصیلی جدید با پرسش‌هایی که تدارک دیدم، از بچه‌ها در مورد علاقه به قرآن سوال‌هایی نمودم. به این نتیجه رسیدم که در پاسخ‌های بچه‌ها، علاقه زیادی به قرآن و درس قرآن وجود ندارد. به قرآن به عنوان یک کتاب آسمانی و قابل احترام توجهی ندارند، از کتاب قرآن به عنوان زبردستی استفاده می‌کردند. در زنگ قرآن، نقاشی می‌کشیدند و صحبت می‌کردند، علاقه‌ای به گرفتن وضو در زنگ قرآن نشان نمی‌دادند. قرآن را به صورت منظم همخوانی نمی‌کردند.

جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه، مصاحبه، مطالعه و مشاهده است. با پرسشنامه از اولیاء، همکاران و اساتید فن در اجرای راه‌حل نظر خواهی شد. از مصاحبه با تعدادی از معلمان نظر خواهی شد. مشاهده رفتار دانش‌آموزان در زنگ قرآن و مقایسه با بقیه دروس، صحت نظرهای ایشان در رابطه با پاسخ سوالات را تأیید کرد.

راه‌حل‌های پیشنهادی:

شامل: برگزاری جشن قرآن، استفاده از تاج گل در زنگ قرآن برای دانش‌آموزان، آموزش وضو و نماز به دانش‌آموزان، نصب پوسته‌های مربوط به عبادات و سوره‌های قرآن در کلاس و خواندن آنها، تبدیل داستان‌های قرآنی به نمایش و اجرای آن توسط دانش‌آموزان با استفاده از قصه‌گویی سمبلیک، خواندن کتاب داستان‌های قرآنی توسط آموزگار، دیدار و آشنایی با قاریان، استفاده از نمودار تشویقی مخصوص درس قرآن.

به پیشنهاد اولیای دانش‌آموزان، تشویق و معرفی دانش‌آموزان در برنامه صبحگاهی یا نماز جماعت توسط مدیر دبستان با دیدن پیشرفت‌های آنان از نزدیک در زمینه قرآنی و ارائه فعالیت‌های انجام شده توسط دانش‌آموزان، استفاده از بازی‌ها و اشعار قرآنی بنا به توصیه کارشناسان مرکز تربیت مربی کودکان و نوجوانان، استفاده از شیرینی و شکلات در زنگ قرآن، استفاده از CDهای آموزشی ۳ بار تکرار همراه با تصویر و تکرار توسط دانش‌آموزان در هر روز بمدت ده دقیقه، خواندن سوره‌ها و آیه‌های قرآنی به صورت دسته‌جمعی در ابتدای هر زنگ و قبل از شروع کلاس به توصیه یکی از همکاران، استفاده از نشانگر جذاب برای خط عبارات بری

قرآنی توسط دانش‌آموزان، استفاده از آموزه‌های قرآنی به عنوان مهارت‌های زندگی و درس‌هایی از قرآن، معنی و تصویر کودکان، و تکرار و تمرین آنها و توضیح عبارات از روی تصویر آن توسط دانش‌آموزان و نگهداری آنها در دفتر قرآنی‌شان، استفاده از لباس‌های رنگ روشن و شاد، الزاماً به سلیقه دانش‌آموزان برای آموزگار در زنگ قرآن و به پیشنهاد دانش‌آموزان کلاس.

انتخاب راه‌حل‌ها:

بدین شرح است: توجه اولیاء در ابتدای سال تحصیلی، در زمینه طرح قرآنی، استفاده از تاج گل در زنگ قرآن برای دانش‌آموزان، برگزاری جشن قرآن در ابتدای سال تحصیلی برای شروع آموزش درس قرآن، آموزش وضو و نماز به دانش‌آموزان و گرفتن وضو قبل از ورود به کلاس قرآن توسط آموزگار و دانش‌آموزان، خواندن سوره‌ها و عبارات قرآنی که دانش‌آموزان حفظ کرده‌اند، در زمان صبحگاهی توسط دانش‌آموزان برای تشویق آنها و معرفی دانش‌آموزانی که بیشترین سوره یا عبارات را حفظ نموده‌اند. اجرای داستان‌های قرآنی به صورت نمایش توسط دانش‌آموزان، آموزش آیت‌الکرسی و...

پس از اعتبار بخشی به راه‌حل‌ها، آن را به اجرا درآوردیم. پس از اجرای اصلاح راه‌حل و تعدیل آن انجام شد. مثلاً برای شاد کردن زنگ قرآنی، زمانی که عبارات قرآنی را به صورت آهنگین می‌خواند دانش‌آموزان می‌خواستند که دست بزنند اما به صورت دو انگشتی، حفظ هر سوره توسط دانش‌آموزان یک ستاره در جلوی اسم آنها چسبانده می‌شد. از بچه‌های ضعیف‌تر به شکل صلوات، تشویق صورت می‌گرفت.

نتیجه‌گیری:

پژوهشگر با استفاده از روش‌های متنوع، تا حدودی سعی کرد از داستان‌های قرآنی بصورت تطبیقی با شرایط روز دانش‌آموزان به عنوان درس زندگی مورد بحث و بررسی قرار دهد. طرح قرآنی اجرا شده بر گرفته از کتاب و طرح نغمه‌های قرآنی است در این طرح از تمامی حواس و علائق دانش‌آموز استفاده می‌شده است.

توصیف وضع مطلوب (شواهد ۲):

در قرائت قرآن به صورت بخش‌خوانی و بعضاً روان‌خوانی، پیشرفت چشمگیری داشتند. هر روز زمانی را برای قرائت قرآن اختصاص می‌دهند. به خواندن قرآن و پیام‌های آن علاقه نشان می‌دهند. از پیام‌های قرآنی به عنوان «درس‌های قرآن» در صحبت‌ها و عملکردهای خود استفاده می‌کنند. در زنگ قرآن بیشتر آنها با وضو به کلاس می‌آیند.

پیشنهاد شده است:

۱- در مراکز آموزش و پرورش بایستی ایجاد انگیزه به اشکال صحیح برای قرآن مانوس کودکان و نوجوانان از جمله راه‌کارهایی مناسب طراحی گردد. ۲- بهتر است در امور قرآنی نیز مانند ورزش به قرآن‌آموزان، قاریان، حافظان و عاملان به قرآن مدال‌ها و نشان‌های قرآنی هدیه گردد و در مجالس رسمی باشد ۳- اولویت ثبت‌نام در مدارس، مراکز آموزشی، فرهنگی و ورزشی و ارائه تخفیف شهریه ثبت‌نامی و ایجاد سایر تسهیلات برای حافظان، قاریان و علاقمندان به قرآن باعث انگیزه و گرایش کودکان و نوجوان

به قرآن کریم می‌باشد ۴- تهیه کارت‌های تلویزیونی و سینمایی از قصص و موضوعات قرآنی برای کودکان و نوجوانان علاقه‌مندی آنها را به قرآن فرامی‌خواند.

کلیدواژه: درس قرآن / انس با قرآن / دبستان ائمه اطهار (ع) / آموزش ابتدایی / پایه اول دبستان / استان قم

(۴)

«فعال‌سازی هنرجویان هنرستان فنی

شهدا در حین تدریس درس جغرافیا از طریق بکارگیری نرم‌افزارهای رایانه‌ای». استان خوزستان، هنرآموز اداره آموزش و پرورش ناحیه سه اهواز، ۱۳۸۶، گرمی، حسن

چکیده: تدریس دروسی مانند جغرافیا در هنرستان‌های فنی، از دیدگاه هنرجویان در حاشیه قرار دارد. بعد از چهار سال تدریس در این هنرستان متوجه تفاوت رفتار هنرجویان با سایر دانش‌آموزان متوسطه در یادگیری مباحث جغرافیا شدم.

ضرورت بیان موضوع:

جغرافیا علمی است که سعی دارد به روابط متقابل بین انسان و محیط توجه ویژه نماید. ویژگی اصلی این علم، نگرش سیستمی (ترکیبی) نسبت به پدیده‌های محیط اطراف است. آموزش جغرافیا به دستیابی طیف وسیعی از مهارت‌های جغرافیایی و بکارگیری آنها در زندگی فردی، حرفه‌ای اجتماعی و سرانجام علاقه‌مندی و احساس مسئولیت نسبت به محیط و بوم انسانی می‌انجامد.

گردآوری اطلاعات:

علت بی‌علاقگی هنرجویان به این درس، روش‌های سنتی در انتقال مبانی و مفاهیم محیطی می‌باشد. تغییر الگوهای تدریس و بکارگیری فناوری اطلاعات در انتقال آموزه‌های محیطی اجتناب‌ناپذیر نیست. ابتدا پرسشنامه‌ای در مورد یادگیری مفاهیم جغرافیا تهیه نمودم و در اختیار دانش‌آموزان قرار دادم.

تجزیه و تحلیل اطلاعات:

تجزیه و تحلیل اطلاعات نشان داد ۸۰ درصد دانش‌آموزان، این درس را غیرمربط با رشته‌شان می‌دانند. اکثر آنان برای یادگیری آموزه‌های زیست‌محیطی انگیزه‌های لازم را ندارند. در آینده شغلی و تحصیلی آنان تأثیر ندارد. نحوه ارائه مطالب درسی جالب نیست. پس تصمیم گرفته شد در ارائه الگوی تدریس تجدیدنظر گردد.

انتخاب روش مناسب:

برای تغییر الگوهای تدریس جغرافیا، با استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌ای متناسب با محتوای دروس، مجموعه‌هایی تهیه شوند که منطبق با محتوای دروس باشند، کارایی لازم را داشته باشند و باعث تشویق و ترغیب هنرجویان در یادگیری آموزه‌های محیطی گردند.

مراحل ساخت و استفاده از نرم‌افزارهای

رایانه‌ای:

برای بخش اول که درس «آب و هوای ایران» بود، طرح درس نمونه تهیه گردید. در این نرم‌افزار، کلیه مواد آموزشی از قبیل فیلم، انیمیشن، تصاویر، نقشه و غیره استفاده شده است. این نرم‌افزار مولتی‌مدیا کاملاً در کنترل دبیر و هنرجویان استفاده‌کننده می‌باشد. هنرجویان به گروه‌های دوتایی تقسیم شدند، برای هر گروه یک

در گام چهارم: ارزشیابی، جزو جدایی ناپذیر و اساسی در فرآیند یاددهی - یادگیری است. معلم اول باید شیوه تدریس و چگونگی ارزشیابی و میزان یادگیری دانش آموزان را به طریق علمی و عملی بداند و سپس به تجزیه و تحلیل مطلب اول یعنی «مطالبی که باید به دانش آموزان یاد داده شود، بپردازد». یکی از مهم ترین ملاک های ارزشیابی صحیح، توجه معلم به تناسب میان ویژگی های روش ارزشیابی انتخاب شده و ویژگی های یادگیرنده است. در هر مرحله ارزشیابی پاسخ به دو سؤال اهمیت دارد: ۱- من تا چه اندازه خوب عمل کرده ام؟ ۲- ما تا چه اندازه خوب عمل کرده ایم؟ بازبینی و کنترل: در پایان هر مرحله به منظور بررسی پیشرفت کار خود، پیوسته در حین اجرای طرح، با همکاران و افراد صاحب نظر درباره چگونگی نحوه کار و نتایج بدست آمده تبادل اندیشه کرده و ایرادهای احتمالی و کاستی های نظری و عملی خود را حتی المقدور تا آنجایی که امکان داشت برطرف ساختیم.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۲)

با تغییر و تحول رفتار و نظرهای دانش آموزان متوجه شدم نگرش آنان به درس هنر عوض شده است. در یک جلسه مشترک با مدیر مدرسه و سایر همکاران، معیارهایی را برای مطلع شدن از نتایج کار پیش بینی کردیم.

در نتیجه: اجرای این طرح سبب شد تا بچه ها قابلیت های خودشان را خوب بشناسند و توانایی های شان را در رشته های متنوع هنری بهتر نشان دهند و به یقین هنر ظرفیت بالقوه ای دارد که در تعلیم و تربیت کودکان بسیار مؤثر است. زیرا در مدت اجرا توانسته است تأثیرات مثبتی را در نگرش، رفتار و شخصیت دانش آموزان به جا بگذارد که نتایج نظرسنجی های انجام شده از آن گواه بر این مدعا است.

برخی از نتایج اشاره می کند:

آموزش هنر حواس را تقویت می کند، باعث توسعه ای مهارت های تفکر می شود. زمینه بروز خلاقیت، ذوق، سلیقه و ابتکار دانش آموزان را فراهم می آورد. حس زیبایی و زیباشناسی را توسعه می دهد. باعث تلطیف روحیه و آرامش روانی می شود. به افزایش هوش کمک می کند. به تقویت حافظه کمک می کند. باعث ایجاد نظم و انضباط در فرد می شود. به رشد متعادل شخصیت (شناختی، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی) کمک می کند.

پیشنهاد شده است: الف: با توجه به اینکه اجرای این روش در کلاس مفید واقع شده و نتایج حاصل از آن کاملاً رضایت بخش بوده است. استفاده از این روش را به سایر همکاران برای تدریس توصیه می کنم.

ب: باید افراد متخصص برای آموزش هنر در دانشگاه تربیت شوند.

ج: در صورت امکان آموزش و پرورش باید معلمان متخصص هنر را استخدام کند و زنگ هنر را به آنها بسپارد.

د: استفاده از رایانه به عنوان پشتیبان آموزش، به ویژه در درس هنر.

ه: به کارهای پژوهشی بها داده شود.

کلید واژه: درس هنر / آموزش ابتدایی / دبستان / رشته نقاشی / سازند / آموزش هنر

دانش آموزان. **گام دوم:** آماده سازی و ایجاد انگیزه. **گام سوم:** یعنی نوع فعالیت. **گام چهارم:** جمع بندی ارزشیابی.

درس هنر در دبستان شامل: رشته های نقاشی، کاردستی، تربیت شنوایی، قصه و نمایش است. این طرح در خصوص نقاشی طراحی و اجرا شده است.

گردآوری اطلاعات (شواهد ۱)

۱- مشاهده ی رفتار و عملکرد دانش آموزان در حین انجام فعالیت های هنری
۲- استفاده از ارزشیابی های فرایند مدار (کاربردی، کارکردی و عملکردی) و نگهداری اطلاعات حاصل از آن در پوشه کار دانش آموز
۳- استفاده از ارزشیابی های مستمر کلاسی در طی سال تحصیلی
۴- ارزشیابی از آثار هنری دانش آموزان توسط مدیر و راهنما به هنگام بازدیدهای کلاسی
۵- ارزشیابی از آثار هنری دانش آموزان توسط سایر همکاران
۶- نظرخواهی از همکاران و اولیاء.

فعالیت های نقاشی دانش آموزان از چنین تنوعی برخوردار است: نقاشی آزاد، نقاشی برای قصه و شعر، یافتن تصویر از مجموعه خط خطی، کامل کردن نقاشی ناقص، چاپ دستی، طراحی نقوش انتزاعی، طراحی از طبیعت، کاردستی، کاغذ و تا، استفاده از مواد موجود در طبیعت، حجم سازی با گل رس، استفاده از دور ریختنی ها و قصه و قصه گویی است.

در گام اول: دانش آموزان را به گروه های ۴ تایی تقسیم کردیم.

در گام دوم: جهت ایجاد انگیزه، گفتگو در کلاس درس، کارهای گروهی، بازدیدها، پخش سرود، وسایل طراحی یا نقاشی جدید و... می تواند توجه دانش آموزان را به موضوعی جلب کرد. بعد از ایجاد انگیزش و اجرای مهارت، شروع به تدریس، شناسایی و انتخاب فعالیت های هنری دانش آموزان براساس مفاهیم درسی و ترکیب و تلفیق آنها با یکدیگر، با هدایت و راهنمایی معلم و هم چنین خود دانش آموز انجام می گیرد. مثلاً سر کلاس معلم می پرسد چرا امروز دیر به کلاس آمدید؟ معلم با خود تصویری در مورد برخی از ورزش ها و بازی ها تهیه و به دانش آموزان نشان می دهد و نظر آنها را جویا می شود. بدین ترتیب، دانش آموزان ضمن مشارکت در بحث و گفتگو توانایی بیان احساس، تفکر، تجربه و ابراز عقیده را در زنگ هنر پیدا خواهند کرد. معلم با آنها ارتباط مؤثر پیدا خواهد کرد و طراحی آموزشی خود را بهتر ارایه می کند.

در گام سوم: با توجه به اصل تفاوت های فردی، دانش آموزان خصوصیات و قابلیت های ویژه ای دارند که برای به ظهور رساندن آنها باید فرصت شرکت در انواع رشته های هنری و امکان بهره برداری از مفاهیم و مواد درسی گوناگون به آنها داده شود. مثلاً معلم از آنها می خواهد هر بازی را که دوست دارید فردی یا مشارکتی بکشید. با این کار، معلم دقت و توجه بچه ها را به موضوع افزایش می دهد تا بهتر فکر کنند و از امکانات در دسترس بیشتر و بهتر استفاده کنند و زمینه بروز خلاقیت، ذوق، سلیقه و ابتکار دانش آموزان را فراهم می کند.

حلقه از سی دی این مجموعه در اختیار آنان قرار داده شد تا در سیستم خود قرار دهند و سپس این مجموعه به صورت خود کار راه اندازی گردید. سپس مراحل مختلف مجموعه به وسیله هنرجویان که با دبیر به صورت شبکه در ارتباط می باشند، اجرا گردید که علاوه بر بیان توضیحات لازم از سوی دبیر و مشاهده محتوای درس به وسیله هنرجویان پرسش های هر بخش توسط هر گروه از هنرجویان در مجموعه مربوط به خود، پاسخ های مناسب داده شد و از هر گروه ارزشیابی پایانی به عمل آمد. در انتها نیز توسط نرم افزار، امتیازات هر گروه در مجموعه خود ثبت و برای میزان پیشرفت آنها در هر قسمت نموداری ترسیم می شود.

بخش بعدی آلودگی هوا، درس دهم کتاب جغرافیا برای تهیه نرم افزار دوم در نظر گرفته شد. در ابتدا کلیه مباحث آن به وسیله نرم افزارهای گرافیکی، پویانمایی و متحرک سازی گردید؛ سپس با صداگذاری و قرار دادن جلوه های ویژه در آن، و در آخر در نرم افزار مولتی مدیا جمع آوری، کنترل سازی و محاوره ای گردید.

بررسی نتایج بدست آمده نشان داد: شور و شوق برای یادگیری آموزه های محیطی و جغرافیایی در نظر هنرجویان استفاده کننده به شدت افزایش یافت و برای حصول و اطمینان به نتایج به دست آمده، اقدام به تهیه پرسش های استاندارد مربوط به معلمان بخش های کتاب جغرافیا گردید و همزمان در اختیار هنرجویانی که از این روش بهره مند شده اند و هنرجویان کلاس دوم رشته مکانیک خودروه که طبق روال گذشته تدریس درس جغرافیا چون از طریق راه های گوناگون و متنوع بهره مند شده بودند در پاسخ گویی به پرسش های مطرح شده میانگین نمرات بالای ۱۶ را اخذ نموده اند. در حالی که هنرجویان کلاس دوم رشته مکانیک خودروه میانگین ۱۲ را از پرسش های استاندارد کسب نمودند.

کلید واژه: هنرجویان / هنرستان فنی شهدا / تدریس / درس جغرافیا / نرم افزارهای رایانه ای / اهواز / استان خوزستان

(۵)

«چگونه می توان آموزش هنر را در دبستان بهبود بخشید» (رشته نقاشی)، منطقه آموزش و پرورش سازند، ۱۳۸۶. کیشانی فراهانی، غلامحسین

چکیده: آموزش از راه هنر، به علت اینکه تفهیمش سریع تر و راحت تر و مطابق میل باطنی کودکان است، نتایج مفیدتری دارد. هیچ برنامه آموزشی بدون دخالت هنر کامل نیست. هنر می تواند در تدریس تمام واحدهای آموزشی به عنوان کاتالیزور عمل کند، بنابراین لازم است به درس هنر به عنوان مادر و زیربنای سایر دروس توجه شود تا شاهد توسعه مهارت های یادگیری کودکان باشیم. روش تدریس معلم باید بر پایه ی یافته های روان شناسی رشد کودک استوار باشد و بر اساس توانایی فکری کودک آن طرح ریزی گردد. چگونه می توان دانش آموزان را به فعالیت های هنری علاقه مند ساخت و کیفیت آموزش هنر را بهبود بخشید؟

بعد از مشورت با صاحب نظرها، اجرای این طرح در چهار گام صورت گرفت: **گام اول:** گروه بندی